

ZMIANY W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO W ZAKRESIE HISTORII DLA UCZNIÓW LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO I TECHNIKUM Z 2022 ROKU WPROWADZONE W 2024 ROKU

Opracowanie: dr Katarzyna Rembacka, nauczycielka konsultantka ds. edukacji społecznej, historycznej i regionalnej w Zachodniopomorskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Podstawa prawna:

1. Dziennik Ustaw RP, 17 marca 2022 r., poz. 622, ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI I NAUKI z dnia 8 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia;
2. Dziennik Ustaw RP, 10 lipca 2024 r., poz. 1019, ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia; Załącznik nr 1

Objaśnienia:

- **czzerwony** – treści usunięte
- **niebieski** – treści zmienione/dodane
- **czarny** – treści niezmienione

ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
I. Historia jako nauka. Uczeń:	
<p>1) definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne); 2) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych;</p> <p>2) przedstawia periodyzację dziejów powszechnych i ojczystych.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje nauki pomocnicze historii (genealogia, chronologia, archiwistyka, paleografia, heraldyka);</p> <p>2) wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych;</p> <p>3) analizuje różne oceny historiografii dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych</p>
II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Uczeń	
<p>1) wymienia najważniejsze cywilizacje starożytnego Bliskiego Wschodu (Sumerowie, Babilon, Egipt, Persja) oraz przedstawia ich wkład w kulturowe dziedzictwo do kulturowego dziedzictwa w ludzkości;</p> <p>2) omawia najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje pradzieje ludzkości z podziałem na epoki;</p> <p>1) wyjaśnia konsekwencje wprowadzenia rolnictwa, hodowli i przejścia do osiadłego trybu życia;</p> <p>2) charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Dalekiego Wschodu.</p>
III. Świat starożytnych Greków. Uczeń:	
<p>1) porównuje organizację społeczeństw Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich <i>poleis</i>;</p> <p>2) charakteryzuje kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich oraz podbojów Aleksandra Macedońskiego;</p> <p>3) rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków w dziedzinie filozofii, teorii społecznych, literatury i sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem ich wkładu w kulturę europejską.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) porównuje geograficzne uwarunkowania narodzin cywilizacji starożytnego Wschodu i starożytnej Grecji;</p> <p>2) charakteryzuje kolonizację grecką w basenie Morza Śródziemnego i Czarnego; porównuje ją z kolonizacją fenicką w odniesieniu do zasięgu oraz konsekwencji kulturowych, politycznych i gospodarczych;</p> <p>3) charakteryzuje kulturę kreteńską i mykeńską;</p> <p>3) ocenia funkcjonowanie demokracji w Atenach czasów Peryklesa;</p> <p>5) opisuje państwo Aleksandra Macedońskiego;</p> <p>4) wyjaśnia specyfikę kultury hellenistycznej oraz charakteryzuje założenia edukacji klasycznej i ideał <i>paidei</i>.</p>

IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Uczeń:	
<p>) charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta;</p> <p>2) omawia kierunki i charakter ekspansji rzymskiej, wyjaśnia pojęcie imperium;</p> <p>3) wyjaśnia genezę chrześcijaństwa i zmiany sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim;</p> <p>4) charakteryzuje kulturowe znaczenie chrześcijaństwa dla zmian w kulturze i obyczajowości Rzymian;</p> <p>5) wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku państwa rzymskiego imperium rzymskiego i cesarstwa zachodniorzymskiego;</p> <p>6) rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian i ich wkład w kulturę europejską.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) omawia początki Rzymu, z uwzględnieniem kultury Etrusków;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku republiki rzymskiej;</p> <p>3) charakteryzuje etapy ekspansji rzymskiej;</p> <p>4) rozpoznaje dziedzictwo antyku greckorzymskiego we współczesnym świecie;</p> <p>4) wyjaśnia pojęcia obywatela i obywatelstwa w <i>polis</i> ateńskiej i republikańskim Rzymie oraz wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatela w późniejszych epokach.</p> <p>6) charakteryzuje kulturotwórczą nowość chrześcijaństwa;</p> <p>7) wyjaśnia znaczenie pojęcia pokoju rzymskiego oraz Barbaricum</p>
V. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:	
<p>1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury;</p> <p>2) wyjaśnia genezę islamu i charakteryzuje główne zasady tej religii;</p> <p>3) przedstawia charakter i główne kierunki ekspansji arabskiej;</p> <p>4) opisuje charakterystyczne cechy kultury arabskiej</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) opisuje charakterystyczne cechy bizantyjskiego systemu politycznego;</p> <p>1) charakteryzuje etapy ekspansji Arabów i ocenia ich politykę wobec ludności podbitej;</p> <p>3) wyjaśnia wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łacińską i bizantyjską oraz wpływ podboju ziem chrześcijańskich na rozwój cywilizacji islamu.</p> <p>2) wyjaśnia wzajemne wpływy cywilizacji islamskiej, łacińskiej i bizantyjskiej.</p>
VI. Europa wczesnego średniowiecza. Uczeń:	
<p>1) opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego;</p> <p>2) charakteryzuje ideę odnowienia cesarstwa rzymskiego na przykładzie jej realizacji przez państwo Karolingów oraz Ottonów;</p> <p>) opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji)</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje pojęcie Słowiańszczyzny Słowiańszczyznę we wczesnym średniowieczu;</p> <p>2) opisuje proces powstawania pierwszych państw w Europie Środkowo-Wschodniej z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej;</p> <p>3) charakteryzuje kierunki ekspansji Normanów i ocenia jej skutki;</p> <p>3) ocenia znaczenie renesansu karolińskiego dla rozwoju kultury europejskiej.</p> <p>5) charakteryzuje duchową i cywilizacyjną rolę mnichów iroszkockich.</p>

<p>4) wyjaśnia pojęcie christianitas (ze szczególnym uwzględnieniem duchowej i kulturowej roli benedyktynów).</p>	
<p>VII. Europa w okresie krucjat. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia duchowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieżstwa z cesarstwem o przewodnictwo w christianitas; 2) charakteryzuje istotę i przebieg reformy Kościoła w X i XI wieku (reformy gregoriańskie); 3) charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej i rekonkwisty oraz przedstawia ich skutki.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) charakteryzuje istotę i przebieg reformy Kościoła w X i XI w. (reformy gregoriańskie); 2) wyjaśnia związek między reformami gregoriańskimi a powstaniem etosu rycerskiego i ruchem krucjatowym; 3) charakteryzuje i ocenia rolę zakonów w średniowiecznej Europie; 4) opisuje kierunki, charakter oraz konsekwencje najazdów mongolskich dla Europy. 4) charakteryzuje uwarunkowania rekonkwisty i przedstawia jej skutki</p>
<p>VIII. Gospodarcze i społeczne realia średniowiecznej Europy. Uczeń:</p>	
<p>1) charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym; 2) opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) opisuje formy produkcji i handlu w średniowieczu; 2) charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast, z uwzględnieniem miejskich republik kupieckich; 3) wyjaśnia rolę zmian klimatycznych dla przemian gospodarczych w średniowiecznej Europie (rozwój rolnictwa w XI–XIII w.).</p>
<p>IX. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia uwarunkowania narodzin powstania państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego; 2) charakteryzuje rolę współdziałania Kościoła i państwa dla utrwalenia polskiej suwerenności (św. Wojciech, arcybiskupstwo gnieźnieńskie); 2) wyjaśnia znaczenie organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego; 3) opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w. 4) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII wieku.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) przedstawia geografię plemienną ziem polskich w epoce przedpiastowskiej; 1) charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego; 3) wyjaśnia znaczenie królewskich koronacji pierwszych Piastów; 2) dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.) 5) charakteryzuje spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p>

X. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego. Uczeń:	
<p>1) wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno- -gospodarcze oraz następstwa rozbitcia dzielnicowego; 2) przedstawia zagrożenia zewnętrzne (Marchia Brandenburska, Zakon Krzyżacki, Mongołowie) oraz wewnętrzne (partykularyzm interesów poszczególnych władców); 2) opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno- -kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim; 3) charakteryzuje proces przezwyciężenia rozbitcia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła. (znaczenie istnienia metropolii gnieźnieńskiej); 5) zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu rozbitcia dzielnicowego i dziejów Europy w okresie od XII do XIV wieku.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) charakteryzuje przebieg walk o tron senioralny w kontekście postanowień tzw. testamentu Bolesława Krzywoustego; 2) przedstawia zagrożenia zewnętrzne (Marchia Brandenburska, zakon krzyżacki, Mongołowie); 2) charakteryzuje porównuje zasady kolonizacji na prawie polskim i na prawie niemieckim; 3) charakteryzuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce.</p>
XI. Europa późnego średniowiecza. Uczeń:	
<p>1) charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu; 2) opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV wieku; 2) charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy.</p>	<p>- charakteryzuje kryzysy polityczne, społeczne i religijne późnego średniowiecza; - wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Europie</p>
XII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń:	
<p>1) opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny zmiany terytorialne państwa polskiego w XIV i XV w.; 2) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich; 3) wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV i XV w.; 4) wyjaśnia początek ewolucji unii polskolitewskiej: od unii w Krowie do unii w Horodle;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów; 2) rozpoznaje polityczne i kulturowe znaczenie ekspansji wschodniej podjętej w okresie panowania ostatniego Piasta na polskim tronie (Rusini, Ormianie); charakteryzuje tolerancyjną na tle współczesnego Zachodu politykę Kazimierza Wielkiego wobec Żydów; 3) wyjaśnia wpływ rozwoju przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą państwa oraz utrwalenie unii polsko-litewskiej; 4) charakteryzuje i wyjaśnia znaczenie polskiej szkoły prawa narodów międzynarodowego z XV w.; 5) dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w.;</p>

<p>4) charakteryzuje i ocenia stosunki polsko- -krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej. ; wymienia czynniki wpływające na atrakcyjność Polski dla mieszkańców państwa Zakonu Krzyżackiego; 6) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV i XV wieku.</p>	<p>6) ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów w XV w.</p>
<p>XIII. Kultura średniowiecza. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia uniwersalny charakter kultury zachodniego średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa jako podstawy ścisłej więzi wiary religijnej i rozumu, ze szczególnym uwzględnieniem roli św. Tomasza z Akwinu (christianitas, łacina, etos rycerski i sztuka); 2) rozpoznaje trzy podstawowe wyznaczniki zasięgu zachodniej christianitas: łacina (język liturgii i nauki), etos rycerski i sztuka gotycka; 2) rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza; 3) określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej; 4) charakteryzuje sztukę romańską i gotycką w odniesieniu do swojego regionu</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) opisuje rolę uniwersytetów i ich organizację oraz wyjaśnia przyczyny trwałości idei uniwersyteckiej; 2) charakteryzuje znaczenie scholastyki dla rozwoju teologii, filozofii i nauk przyrodniczych; 3) charakteryzuje przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza, w tym rolę franciszkanów i dominikanów. 4) określa znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego)</p>
<p>XIV. Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej. Uczeń:</p>	
<p>1) charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wypraw odkrywczych; 2) opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII wieku; 2) wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie; 2) przedstawia proces rozrostu posiadłości kolonialnych państw europejskich w XVI–XVIII w.</p>
<p>XV. Czasy renesansu. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia charakteryzuje główne prądy ideowe epoki; 2) rozpoznaje dokonania twórców renesansowych w dziedzinie kultury; 3) charakteryzuje sztukę renesansową w odniesieniu do swojego regionu.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego. ,a ponadto: -1) charakteryzuje, czym różnił się renesans XV i XVI wieku od wcześniejszych „renesansów” z epoki średniowiecznej christianitas; 2) analizuje oraz interpretuje teksty obrazujące myśl filozoficzną i polityczną doby renesansu.</p>

XVI. Reformacja i jej skutki. Uczeń:	
<p>1) wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci; 2) wyjaśnia rolę soboru trydenckiego i opisuje różne aspekty reformy Kościoła katolickiego; 3) opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w. i miejsce Rzeczypospolitej na niej.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) porównuje najważniejsze wyznania protestanckie; 1) porównuje główne zasady luteranizmu, kalwinizmu, anglikanizmu; 2) charakteryzuje sformułowaną w kręgu protestanckim zasadę cuius regio eius religio oraz jej konsekwencje dla sytuacji wyznaniowej państw europejskich; 2) przedstawia i ocenia reformę katolicką oraz kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego, ze szczególnym uwzględnieniem roli jezuitów; 3) wyjaśnia wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę; 4) charakteryzuje najważniejsze wojny religijne</p>
XVII. Europa w XVI i XVII wieku. Uczeń:	
<p>1) przedstawia drogę do nowego modelu monarchii europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego; 2) charakteryzuje konflikty polityczne w Europie, z uwzględnieniem ekspansji tureckiej i charakteru wojny trzydziestoletniej; 1) wyjaśnia znaczenie wojny trzydziestoletniej; 2) porównuje ewolucję ustroju Francji i Anglii w XVII w.; 3) opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) opisuje proces kształtowania się państwa moskiewskiego/rosyjskiego w XVI i XVII w.; 2) charakteryzuje konflikty polityczne w Europie, z uwzględnieniem ekspansji tureckiej i charakteru wojny trzydziestoletniej; 3) charakteryzuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI i XVII w.; 4) wyjaśnia rolę zmian klimatycznych („mała epoka lodowcowa”) dla procesów gospodarczych w Europie; 5) charakteryzuje sztukę barokową.</p>
XVIII. Państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:	
<p>1) opisuje zmiany terytorialne państwa polsko- -litewskiego i charakteryzuje jego stosunki z sąsiadami w XVI w.; 2) wyjaśnia ocenia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce i ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej; 3) omawia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) ocenia rozwiązanie problemu państw zakonnych w Prusach i Inflantach; 2) wyjaśnia program, czym były realizowane przez Moskwę koncepty: „zbierania ziem ruskich” i koncepcję „Trzeciego Rzymu” wyjaśnia „zbierania ziem ruskich” i koncepcję „Trzeciego Rzymu” w polityce moskiewskiej w kontekście obecności Rzeczypospolitej na ziemiach litewsko-ruskich; 3) charakteryzuje ruch egzekucyjny szlachty (wskazując przedstawicieli) i ocenia jego znaczenie dla rozwoju parlamentaryzmu w państwie polsko-litewskim; 4) charakteryzuje stosunki wewnętrzne w Koronie i na Litwie, uwzględniając rozwarstwienie stanu szlacheckiego;</p>

<p>4) przedstawia sytuację wyznaniową na ziemiach państwa polsko-litewskiego w XVI w. wieku na tle wojen religijnych trwających na skutek reformacji na Zachodzie.</p>	<p>4) charakteryzuje główne nurty reformacji w państwie polsko-litewskim. 6) ocenia sytuację gospodarczą państwa ostatnich Jagiellonów.</p>
<p>XIX. Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia przyczyny, okoliczności i następstwa zawarcia unii realnej między Koroną a Litwą; 2) charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów w świetle postanowień unii lubelskiej; 3) opisuje strukturę terytorialną i ludnościową Rzeczypospolitej Obojga Narodów; 4) wyjaśnia prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego. ,a ponadto: 1) ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie; 2) charakteryzuje działania kontrreformacyjne ze strony Kościoła katolickiego i władz państwowych</p>
<p>XX. Pierwsze wolne elekcje i ich następstwa. Uczeń:</p>	
<p>1) opisuje okoliczności, zasady, przebieg i następstwa pierwszych wolnych elekcji, z uwzględnieniem artykułów henrykowskich uwzględniając artykuły henrykowskie i pacta conventa; 2) charakteryzuje działania Stefana Batorego w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej. 3) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów państwa polsko-litewskiego w XVI wieku z wydarzeniami europejskim</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) ocenia polityczną rolę wybitnych postaci okresu pierwszych wolnych elekcji; 2) charakteryzuje sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej na początku panowania Zygmunta III Wazy.</p>
<p>XXI. Renesans w Polsce. Uczeń:</p>	
<p>1) charakteryzuje i ocenia kulturowe korzenie oraz dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu; 2) rozpoznaje dokonania twórców polskiego odrodzenia w dziedzinie kultury (z uwzględnieniem kultury politycznej odwołującej się do Arystotelesa i Cyncerona) w odniesieniu do swojego regionu</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) analizuje i interpretuje fragmenty dzieł pisarzy politycznych polskiego odrodzenia; 2) ocenia wpływ reformacji i kontrreformacji na rozwój kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów; 3) charakteryzuje związki renesansu polskiego z europejskim.</p>
<p>XXII. Polityka wewnętrzna i zagraniczna Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII wieku. Uczeń:</p>	
<p>1) omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w okresie panowania Wazów w XVII w.; 2) opisuje sytuację wewnętrzną i położenie międzynarodowe Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1669–1696;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) przedstawia przebieg wojen toczonych przez Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVII w., z uwzględnieniem roli wybitnych dowódców i polityków, w</p>

<p>2) ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy; 3) charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. 5) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy i świata w XVII wieku.</p>	<p>tym: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego; 2) wyjaśnia, jakie znaczenie miały zanik perspektyw na objęcie władzy w Moskwie przez królewicza Władysława i utrata lenna pruskiego w 1657 roku; 2) wyjaśnia okoliczności powstania i treść idei „przedmurza chrześcijaństwa”.</p>
<p>XXIII. Ustrój, społeczeństwo i kultura Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII wieku. Uczeń:</p>	
<p>1) opisuje proces oligarchizacji życia, politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów, uwzględniając wpływy obce, <i>liberum veto</i> i rokosze; 2) wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.; 3) ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim w XVII wieku; 3) rozpoznaje dokonania twórców epoki baroku powstałe na terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów. 5) charakteryzuje atrakcyjność kulturową Rzeczypospolitej dla ościennych narodów w XVII wieku</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) charakteryzuje udział poszczególnych stanów w życiu gospodarczym Rzeczypospolitej Obojga Narodów; 2) opisuje i ocenia projekty wzmocnienia władzy królewskiej w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, w tym Piotra Skargi i Jana Kazimierza; 3) charakteryzuje cechy sztuki barokowej i opisuje sarmatyzm jako ideologię i styl życia szlachty w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. 3) charakteryzuje sarmatyzm; 4) charakteryzuje atrakcyjność kulturową Rzeczypospolitej dla ościennych narodów w XVII w.</p>
<p>XXIV. Europa w dobie oświecenia. Uczeń:</p>	
<p>1) charakteryzuje postęp techniczny i przemiany kapitalistyczne w Europie Zachodniej; 2) wyjaśnia główne idee oświecenia i rozpoznaje dokonania epoki w dziedzinie kultury; 3) wyjaśnia związek między „wiekiem świateł” a rozwojem tajnych stowarzyszeń (masoneria, iluminaci, różokrzyżowcy); 4) charakteryzuje absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczpospolitą Obojga Narodów; 5) charakteryzuje proces modernizacji Rosji w XVIII wieku i rosyjską ideę imperium. 3) charakteryzuje procesy modernizacyjne w państwach sąsiadujących z Rzeczpospolitą Obojga Narodów.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) opisuje rozwój parlamentaryzmu i rewolucję przemysłową w Anglii; 2) analizuje i interpretuje fragmenty tekstów myślicieli oświeceniowych; 2) charakteryzuje sztukę klasycystyczną; 3) charakteryzuje najważniejsze konflikty polityczne w Europie i na świecie w XVIII w.</p>

XXV. Rewolucje XVIII w. Uczeń:	
<p>1) wyjaśnia genezę i charakteryzuje następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość; 1) wyjaśnia genezę i skutki rewolucji amerykańskiej; 2) charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych Ameryki w świetle założeń konstytucji amerykańskiej; 3) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej (ze szczególnym uwzględnieniem rewolucyjnego programu stworzenia „nowej Francji” i „nowych Francuzów”); 4) ocenia znaczenie amerykańskiej wojny o niepodległość i rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej; 4) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) ocenia rolę przywódców amerykańskiej wojny o niepodległość i rewolucji francuskiej; 1) przedstawia etapy rewolucji francuskiej wiodące prowadzące do jej radykalizacji, z uwzględnieniem przyczyn i przebiegu wojny w Wandei; 3) charakteryzuje istotę i skutki rewolucyjnego hasła „wolność, równość, braterstwo albo śmierć” (z uwzględnieniem przyczyn i przebiegu wojny w Wandei). 2) ocenia znaczenie amerykańskiej wojny o niepodległość i rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej.</p>
XXVI. Rzeczpospolita w XVIII wieku (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Uczeń:	
<p>1) opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną oraz międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich; 2) charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej, wskazując przejawy ze wskazaniem przejawów osłabienia suwerenności państwa polskiego; 3) przedstawia reformy z pierwszych lat panowania Stanisława Augusta; 4) wyjaśnia przyczyny i przedstawia zasięg terytorialny pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej; 5) wyjaśnia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego i przedstawia jego reformy, ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Konstytucji 3 maja z Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) charakteryzuje i ocenia projekty naprawy Rzeczypospolitej w I połowie XVIII w., w tym Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego; 2) ocenia znaczenie polsko-saskiej unii personalnej i rolę panujących; 2) wyjaśnia znaczenie konfederacji barskiej; 3) charakteryzuje położenie międzynarodowe i sytuację wewnętrzną Rzeczypospolitej po pierwszym rozbiore; 4) porównuje polskie rozwiązania konstytucyjne z amerykańskimi i francuskimi.</p>
XXVII. Upadek Rzeczypospolitej (wojna z Rosją i powstanie kościuszkowskie). Uczeń:	
<p>1) wyjaśnia wpływ konfederacji targowickiej na wybuch wojny z Rosją; charakteryzuje postawę pruskiego „sojusznika” Polski w 1792 roku; 2) charakteryzuje przebieg powstania kościuszkowskiego, z uwzględnieniem roli jego przywódców;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) rozpoznaje różnice między reformą Rzeczypospolitej pod koniec XVIII wieku a sposobem modernizacji przyjętym przez rewolucję francuską; 1) przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja, z uwzględnieniem roli dowódców;</p>

<p>3) opisuje zasięg terytorialny drugiego i trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej; 4) przedstawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w. 5) charakteryzuje skutki zniszczenia Rzeczypospolitej dla kultury politycznej 6) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Rzeczypospolitej w XVIII wieku z wydarzeniami w Europie i na świecie</p>	<p>2) ocenia rolę Tadeusza Kościuszki w walce o zachowanie niepodległości Polski oraz jako bohatera walki „za naszą i waszą wolność”; 4) porównuje politykę państw zaborczych na zagarniętych ziemiach Rzeczypospolitej; 3) charakteryzuje wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.; 6) charakteryzuje stosunek europejskich elit oświeceniowych do rozbiorów Polski na przykładzie Woltera oraz I. Kanta. 4) charakteryzuje skutki upadku Rzeczypospolitej dla Europy.</p>
<p>XXVIII. Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej. Uczeń:</p>	
<p>1) rozpoznaje dokonania przedstawicieli polskiego oświecenia w dziedzinie kultury w odniesieniu do swojego regionu; 2) rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze zabytki architektury i sztuki doby oświecenia w Rzeczypospolitej; 2) omawia rolę instytucji oświeceniowych (Komisja Edukacji Narodowej, Biblioteka Załuskich, teatr, czasopiśmiennictwo).</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) wyjaśnia specyfikę oświecenia polskiego na tle europejskim; 2) omawia i ocenia dorobek piśmiennictwa oświeceniowego w służbie Rzeczypospolitej (Hugo Kołłątaja, Stanisława Staszica); 2) omawia rolę Stanisława Augusta jako mecenasu sztuki.</p>
<p>XXIX. Epoka napoleońska. Uczeń:</p>	
<p>1) charakteryzuje walkę Francji o dominację w Europie; 2) przedstawia sukcesy i porażki wewnętrznej polityki Napoleona; 2) przedstawia przykłady zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona, z uwzględnieniem Legionów Polskich we Włoszech; 3) charakteryzuje genezę, ustrój i dzieje Księstwa Warszawskiego; 4) ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) wyjaśnia istotę systemu napoleońskiego w Europie; 2) przedstawia przebieg wojny 1809 roku na ziemiach polskich; 2) przedstawia sukcesy i porażki wewnętrznej polityki Napoleona; 3) ocenia postać księcia Józefa Poniatowskiego; 3) ocenia stosunek Napoleona do sprawy polskiej.</p>
<p>XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń:</p>	
<p>1) przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy i świata, z uwzględnieniem podziału ziem polskich; 2) opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia; 2) przedstawia przebieg rewolucji przemysłowej w Europie i Stanach Zjednoczonych Ameryki oraz wskazuje jej najważniejsze konsekwencje społeczno-gospodarcze;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) ocenia rolę Świętego Przymierza; 2) opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia; 3) charakteryzuje ruchy społeczne i niepodległościowe w I połowie XIX w. w Europie i Ameryce Łacińskiej;</p>

<p>3) omawia najważniejsze prądy kulturowe oraz nurty ideowe w I połowie XIX w., uwzględniając ich przedstawicieli;</p> <p>4) wyjaśnia genezę i skutki Wiosny Ludów;</p> <p>6) charakteryzuje wojnę krymską i jej następstwa.</p> <p>5) wyjaśnia znaczenie wojny krymskiej.</p>	<p>3) charakteryzuje proces powstawania niepodległych państw w Ameryce Łacińskiej;</p> <p>4) wyjaśnia założenia doktryny Monroego;</p> <p>5) charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie, uwzględniając udział Polaków.</p>
<p>XXXI. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Uczeń:</p>	
<p>1) charakteryzuje sytuację polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego;</p> <p>2) wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje jego następstwa;</p> <p>3) opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe;</p> <p>4) wyjaśnia okoliczności wybuchu powstania krakowskiego i opisuje jego skutki, z uwzględnieniem tzw. rabacji galicyjskiej;</p> <p>4) wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do rabacji galicyjskiej;</p> <p>5) opisuje następstwa Wiosny Ludów na ziemiach polskich i przedstawia udział Polaków w Wiosnie Ludów w Europie;</p> <p>6) charakteryzuje różnice między klasycyzmem i romantyzmem;</p> <p>5) rozpoznaje i charakteryzuje dorobek kultury polskiej w I połowie XIX w., ze szczególnym z uwzględnieniem romantycznego mesjanizmu.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje ruch spiskowy na ziemiach polskich;</p> <p>2) prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstania listopadowego i roli jego przywódców;</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny i charakter przemian społecznych i gospodarczych na ziemiach polskich w I połowie XIX wieku;</p> <p>5) charakteryzuje znaczenie hasła walki „W imię Boga za naszą i waszą wolność” i jego realny wpływ na realizację polskich aspiracji niepodległościowych.</p> <p>1) porównuje programy głównych obozów Wielkiej Emigracji, rozpoznaje i rozpoznaje ich przedstawicieli;</p> <p>2) wyjaśnia okoliczności wybuchu powstania krakowskiego i opisuje jego skutki;</p> <p>3) opisuje następstwa Wiosny Ludów na ziemiach polskich.</p>
<p>XXXII. Powstanie styczniowe i jego następstwa. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia genezę powstania styczniowego i opisuje jego następstwa;</p> <p>2) opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie (postawa Francji i Prus);</p> <p>3) charakteryzuje organizację polskiego państwa podziemnego w okresie powstania styczniowego oraz rolę jego przywódców, ze szczególnym uwzględnieniem osoby i programu Romualda Traugutta;</p> <p>4) przedstawia problem uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje go z procesem uwłaszczeniowym w pozostałych zaborach.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) ocenia znaczenie powstania styczniowego dla kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego;</p> <p>2) opisuje przykłady działalności Polaków</p> <p>3) w czasie zesłania na Syberii.</p>
<p>XXXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p>	
<p>1) porównuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec w XIX w.;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje podział polityczny świata u schyłku XIX w.;</p>

<p>2) wyjaśnia przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych Ameryki; 3) omawia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich, Stanów Zjednoczonych Ameryki i Japonii.</p>	<p>2) przedstawia reformy wewnętrzne w państwach zaborczych w II połowie XIX i na początku XX w.; 3) charakteryzuje proces modernizacji Japonii.</p>
<p>XXXIV. Przemiany gospodarcze i społeczne. Nowe prądy ideowe. Uczeń:</p>	
<p>1) przedstawia przemiany gospodarcze w Europie i na świecie, wymienia najważniejsze odkrycia naukowe i dokonania techniczne; charakteryzuje procesy migracyjne; 2) charakteryzuje nowe prądy ideowe (nacjonalizm, socjalizm, ruch chrześcijańsko- -społeczny) i kulturowe, emancypację kobiet, przemiany obyczajowe i początki kultury masowej; 3) charakteryzuje kulturowe i polityczne skutki laicyzacji („wojny kulturowe”); 3) wyjaśnia procesy demokratyzacji ustrojów państw Europy Zachodniej; 4) charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) rozpoznaje wybitnych teoretyków i działaczy nowych ideologii; opisuje ich dokonania; 2) wyjaśnia związki ideologii z ruchami narodowyzwolenческими i zjednoczeniowymi, z działalnością partii politycznych oraz związków zawodowych; 3) charakteryzuje odrodzenie się idei sportu olimpijskiego. 3) charakteryzuje kulturowe i polityczne skutki laicyzacji</p>
<p>XXXV. Ziemie polskie pod zaborem w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska; 2) porównuje zmiany zachodzące w sytuacji społeczno-gospodarczej w trzech zaborach; 3) charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców; 4) charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących dawną Rzeczypospolitą; dostrzega kluczowe znaczenie utrzymania i przekazywania polskiego kodu kulturowego (wiarą, język) dla podtrzymania świadomości narodowej; 5) przedstawia przejawy atrakcyjności kulturowej polskości dla obcokrajowców (podaje przykłady twórczej aktywności spolonizowanych cudzoziemców);</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) charakteryzuje rozwój przemysłowy ziem polskich, z uwzględnieniem dokończenia procesów uwłaszczeniowych oraz urbanizacji; 2) charakteryzuje nowe klasy i warstwy społeczne; 3) porównuje programy nowoczesnych ruchów politycznych; charakteryzuje dokonania najważniejszych przedstawicieli tych ruchów; 4) rozpoznaje przejawy odradzania się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach; 5) porównuje przyczyny i przebieg rewolucji w latach 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim; 6) przedstawia rezultaty wystąpień rewolucyjnych i ocenia ich znaczenie.</p>

<p>6) rozpoznaje przejawy budzenia się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach oraz cofania się polskości wraz z ustępowaniem cywilizacji łacińskiej na „ziemiach zabranych”;</p> <p>5) przedstawia genezę nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy), z uwzględnieniem ich przedstawicieli, w tym: Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego i Wojciecha Korfańskiego;</p> <p>6) wyjaśnia genezę, charakter i skutki rewolucji w latach 1905–1907 w Królestwie Polskim.</p>	
<p>XXXVI. Kultura i nauka polska w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia specyfikę polskiego pozytywizmu oraz twórczości młodopolskiej;</p> <p>2) rozpoznaje dorobek kultury polskiej doby pozytywizmu i Młodej Polski;</p> <p>3) wskazuje przykłady najwybitniejszych dzieł tworzonych „ku pokrzepieniu serc”;</p> <p>4) charakteryzuje przejawy ożywienia religijnego w społeczeństwie polskim (Gietrzwałd, Jasna Góra, Ostra Brama, społeczny katolicyzm) i jego znaczenie dla polskiego ruchu narodowego;</p> <p>3) rozpoznaje najważniejszych ludzi nauki oraz omawia ich dokonania</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje podstawy ideowe i program polskiego pozytywizmu;</p> <p>2) charakteryzuje różne nurty w sztuce na przełomie XIX i XX w.;</p> <p>3) ocenia rolę kultury polskiej w dziele zachowania tożsamości narodowej przez Polaków w dobie rusyfikacji i germanizacji;</p> <p>4) charakteryzuje przejawy ożywienia religijnego w społeczeństwie polskim.</p>
<p>XXXVII. I wojna światowa. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny, z uwzględnieniem procesu powstawania dwóch przeciwstawnych systemów sojuszy;</p> <p>2) opisuje charakter działań wojennych na różnych frontach;</p> <p>3) wyjaśnia okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych Ameryki do wojny i ich rolę w konflikcie;</p> <p>4) przedstawia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej w Rosji;</p> <p>5) wyjaśnia przyczyny klęski państw centralnych i Rosji.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) omawia najważniejsze konflikty polityczne i militarne poprzedzające I wojnę światową, ze szczególnym z uwzględnieniem sytuacji na Bałkanach;</p> <p>2) omawia strategiczne koncepcje prowadzenia wojny i ich realizację;</p> <p>2) przedstawia przebieg działań wojennych na najważniejszych frontach, dostrzegając zależności między nimi;</p> <p>3) charakteryzuje sytuację ludności cywilnej, z uwzględnieniem przykładów jej eksterminacji.</p>
<p>XXXVIII. Sprawa polska w przededniu i podczas I wojny światowej. Uczeń:</p>	
<p>1) omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny, z uwzględnieniem poboru polskich rekrutów do walczących ze sobą armii;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) opisuje polskie przedsięwzięcia polityczne po stronie państw centralnych i Ententy ententy;</p>

<p>2) ma wiedzę o służbie setek tysięcy Polaków w armiach państw zaborczych jako konsekwencji braku własnego państwa; 2) przedstawia koncepcje polskich ugrupowań politycznych wobec nadciągającego konfliktu światowego; 3) analizuje umiędzynarodowienie sprawy polskiej (m.in. Akt 5 listopada, rola Stanów Zjednoczonych Ameryki i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 roku); 4) charakteryzuje przykłady zaangażowania militarne Polaków podczas wojny, ze szczególnym uwzględnieniem losów Legionów.</p>	<p>2) przedstawia szlak bitewny żołnierzy polskich formacji wojskowych; 3) charakteryzuje przykłady politycznych działań państwotwórczych i wymienia ich liderów; 2) ocenia charakteryzuje skalę zniszczeń wojennych na ziemiach polskich. 5) opisuje tragizm losów Polaków wcielonych do armii zaborczych.</p>
<p>XXXIX. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:</p>	
<p>1) analizuje cywilizacyjne i kulturowe następstwa wojny; ocenia straty wojenne, wylicza społeczne i gospodarcze następstwa wojny; 1) charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe następstwa I wojny światowej; ocenia straty wojenne; 2) przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego; charakteryzuje wskazuje słabe strony ładu wersalskiego; 3) charakteryzuje cele Ligi Narodów; 3) wyjaśnia znaczenie układów z Rapallo i Locarno dla ładu międzynarodowego; 4) charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy; 5) rozpoznaje dorobek okresu międzywojennego w dziedzinie kultury i nauki.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) przedstawia postanowienia traktatów pokojowych podpisanych z sojusznikami Niemiec; 2) ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i skutki amerykańskiego izolacjonizmu; 3) wyjaśnia przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego i ocenia skuteczność metod jego zwalczania na świecie; 4) ocenia sytuację Niemiec w latach 20. (również w aspekcie zjawiska antypolonizmu panującego w Republice Weimarskiej); 5) charakteryzuje przemiany cywilizacyjne na świecie w okresie międzywojennym.</p>
<p>XL. Narodziny i rozwój totalitaryzmów w okresie międzywojennym. Uczeń</p>	
<p>1) wyjaśnia genezę państwa sowieckiego i charakteryzuje jego politykę wewnętrzną i zagraniczną w okresie międzywojennym; 2) wyjaśnia genezę faszystowskich Niemiec; 3) charakteryzuje genezę i główne idee niemieckiego narodowego socjalizmu oraz drogę Hitlera do władzy w Niemczech; 4) charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną III Rzeszy Niemieckiej w latach 30.; 5) porównuje funkcjonowanie aparatu terroru w ZSRS i III Rzeszy Niemieckiej.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) wyjaśnia zjawisko totalitaryzmu; porównuje systemy totalitarne, charakteryzując ich imperialne cele; 2) wyjaśnia rolę ideologii oraz masowego terroru jako normalnego instrumentu rządzenia w systemach totalitarnych i zjawisko kultu jednostki; 3) wyjaśnia przyczyny i opisuje przejawy kryzysu demokracji parlamentarnej w okresie międzywojennym; 4) charakteryzuje państwa autorytarne w Europie i na świecie; wyjaśnia różnice między totalitaryzmem a autorytaryzmem.</p>

<p>6) ukazuje skalę wewnętrznych represji w ZSRS w latach 30. (w tym tzw. operację polską NKWD 1937–1938).</p>	<p>5) ukazuje skalę wewnętrznych represji w ZSRS w latach 30. (w tym tzw. operację polską NKWD 1937–1938)</p>
<p>XLII. Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:</p>	
<p>1) analizuje proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (od deklaracji Rady Regencyjnej z 7 października 1918 roku do małej konstytucji z 1919 roku); 2) charakteryzuje genezę powstania wielkopolskiego 1918–1919 oraz jego znaczenie dla odrodzenia się państwa polskiego i obrony jego niepodległości w 1920 roku; 2) przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski; 3) charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy z Niemcami, z uwzględnieniem powstania wielkopolskiego, powstań śląskich i plebiscytów; 4) charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem wojny polsko-bolszewickiej; 5) porównuje kształt terytorialny I i II Rzeczypospolitej.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania odzyskania niepodległości przez Polskę; 2) wyjaśnia fenomen genezę powstania wielkopolskiego 1918–1919 i ocenia jego znaczenie dla przebiegu walk o granice i niepodległość Polski; 3) opisuje genezę i przebieg wojny polsko- bolszewickiej oraz jej powiązanie z kwestią ukraińską i litewską; 4) ocenia z perspektywy polskiej i europejskiej polityczne oraz cywilizacyjne znaczenie bitwy warszawskiej; 5) charakteryzuje proces formowania się granic z Czechosłowacją i Litwą; 6) omawia sposoby upamiętnienia heroizmu Polaków na przykładzie Grobu Nieznanego Żołnierza, Cmentarza Obrońców Lwowa, Muzeum Powstań Śląskich, Muzeum Powstania Wielkopolskiego 1918–1919.</p>
<p>XLII. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń</p>	
<p>1) charakteryzuje ustrój polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny przewrotu majowego, charakteryzuje jego przebieg oraz ocenia skutki ustrojowe (nowela sierpniowa, konstytucja kwietniowa z 1935 r.);</p> <p>3) ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na powstanie i kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski;</p> <p>3) charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych.</p> <p>5) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski, Europy i świata w okresie międzywojennym;</p> <p>6) wyjaśnia, na czym polegało znaczenie istnienia II Rzeczypospolitej dla stabilności ładu międzynarodowego w Europie.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) porównuje ustrój i rzeczywistość polityczną w II Rzeczypospolitej przed przewrotem majowym i po nim; 2) charakteryzuje dynamikę zmian na polskiej scenie politycznej w okresie międzywojennym; 3) ocenia skuteczność polskiej polityki zagranicznej w okresie międzywojennym; 4) analizuje politykę wewnętrzną władz i postawy społeczeństwa II Rzeczypospolitej wobec zagrożenia wojennego wiosną i latem 1939 roku. 2) charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej; 3) ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na powstanie i kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski</p>

XLIII. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:	
<p>1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń, uwzględniając zaborowe „dziedzictwo” oraz „dziedzictwo” pozaborowe;</p> <p>2) charakteryzuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, uwzględniając jego wielonarodowy, wielokulturowy i wieloreligijny charakter;</p> <p>3) przedstawia i ocenia dokonania pierwszych lat odbudowy (m.in. reformy Władysława Grabskiego i unifikacja państwa);</p> <p>3) omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;</p> <p>4) charakteryzuje i ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej z lat 30. (m.in. reformy Eugeniusza Kwiatkowskiego, rozwój Gdyni, Centralny Okręg Przemysłowy).</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w II Rzeczypospolitej, z uwzględnieniem problemu reformy rolnej;</p> <p>2) analizuje stosunki narodowościowe i religijne na obszarze II Rzeczypospolitej;</p> <p>3) ocenia politykę gospodarczą i społeczną władz II Rzeczypospolitej.</p> <p>4) dostrzega obecność Polonii poza granicami kraju, z uwzględnieniem roli Związku Polaków w Niemczech.</p>
XLIV. Kultura i nauka w okresie II Rzeczypospolitej. Uczeń:	
<p>1) rozpoznaje osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki z okresu II Rzeczypospolitej oraz ich twórców.</p> <p>2) charakteryzuje zróżnicowanie kulturowe II Rzeczypospolitej</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) opisuje proces upowszechniania oświaty w II Rzeczypospolitej;</p> <p>2) ocenia dorobek II Rzeczypospolitej w dziedzinie kultury, nauki i sportu na tle europejskim;</p> <p>2) charakteryzuje przejawy kultury masowej w Polsce międzywojennej.</p>
XLV. Świat na drodze do II wojny światowej. Uczeń:	
<p>1) przedstawia ideologiczne, polityczne i gospodarcze przyczyny wybuchu II wojny światowej;</p> <p>2) wyjaśnia wpływ polityki hitlerowskich Niemiec oraz Związku Sowieckiego na rozbijanie systemu wersalskiego;</p> <p>3) charakteryzuje politykę <i>appeasementu</i>;</p> <p>4) wyjaśnia genezę paktu Ribbentrop–Mołotow i przedstawia jego postanowienia</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje proces marginalizowania Ligi Narodów;</p> <p>2) charakteryzuje i ocenia ekspansję Włoch oraz wojnę domową w Hiszpanii i jej uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne.</p>
XLVI. Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:	
<p>1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;</p> <p>2) wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS; charakteryzuje główne linie narracyjne antypolskiej propagandy agresorów uzasadniających swój atak na Polskę niemieckie i sowieckie uzasadnienia agresji na Polskę;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) porównuje potencjał walczących stron oraz tych, które zadeklarowały wojnę (Polska, Niemcy, ZSRS, Francja, Wielka Brytania);</p> <p>2) przedstawia polską strategię obrony i rozmieszczenie wojsk;</p>

<p>3) charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy i Kocka, oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, w tym w: Wieluniu, Bydgoszczy, Katowicach i Grodnie uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, z uwzględnieniem własnego regionu;</p> <p>4) przedstawia podział ziem polskich między okupantów; wskazuje przykłady współpracy między nimi;</p> <p>5) wyjaśnia znaczenie powołania polskich władz państwowych i sił zbrojnych na uchodźstwie;</p> <p>6) wyjaśnia przyczyny przegranej przez Polskę wojny obronnej.</p> <p>7) charakteryzuje materialne i demograficzne skutki przegranej wojny obronnej.</p>	<p>2) ocenia zachowanie dowódców wojskowych i władz cywilnych (m.in. Edwarda Rydza-Śmigłego, Henryka Sucharskiego, Juliana Filipowicza, Władysława Raginisa, Stanisława Dąbka, Tadeusza Kutrzeby, Franciszka Kleeberga), żołnierzy, polityków, w tym Ignacego Mościckiego i Stefana Starzyńskiego, oraz ludności cywilnej podczas wojny obronnej w 1939 r.;</p> <p>3) przedstawia i ocenia zachowania aliantów innych państw wobec agresji hitlerowskich Niemiec i agresji sowieckiej 17 września 1939 roku;</p> <p>4) wskazuje przykłady współpracy między okupantami.</p>
<p>XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:</p>	
<p>1) omawia współpracę hitlerowskich Niemiec i ZSRS w latach 1939–1941;</p> <p>1) charakteryzuje etapy agresji i aneksji obu totalitarnych mocarstw;</p> <p>2) sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);</p> <p>3) charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy, z uwzględnieniem różnic w modelach polityki okupacyjnej realizowanej przez Niemcy na wschodzie i na zachodzie;</p> <p>4) wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;</p> <p>5) opisuje uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jafta, Poczdam) oraz przedstawia ich ustalenia.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) omawia współpracę hitlerowskich Niemiec i ZSRS w latach 1939–1941;</p> <p>2) charakteryzuje przebieg działań wojennych na Dalekim Wschodzie i innych frontach II wojny światowej;</p> <p>3) omawia narodziny i działalność Wielkiej Koalicji;</p> <p>4) charakteryzuje sytuację ludności cywilnej oraz jeńców wojennych, uwzględnieniem przykładów ich eksterminacji.</p> <p>4) charakteryzuje polityczne, gospodarczo–społeczne oraz kulturowe skutki II wojny światowej.</p>
<p>XLVIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:</p>	
<p>1) przedstawia prawnoustrojowe regulacje okupacyjnych władz dotyczące terytorium państwa polskiego i zamieszkującej tam ludności;</p> <p>1) przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce;</p> <p>2) wymienia i charakteryzuje przykłady największych zbrodni niemieckich i sowieckich – zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, Piaśnica,</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) przedstawia decyzje władz okupacyjnych dotyczące terytorium Rzeczypospolitej i jej ludności;</p> <p>2) wyjaśnia rolę okupantów w zaognianiu trudnych relacji polsko-litewskich i polsko-ukraińskich;</p>

<p>Ponary); (m.in. Auschwitz, Palmiry, Piaśnica, niemiecki obóz dla polskich dzieci w Łodzi, Ponary, Katyń, Miednoje, Charków);</p> <p>3) porównuje system sowieckich i niemieckich obozów pracy, obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady; omawia kwestie deportacji i wysiedleń ludności polskiej oraz jej planowanego wyniszczenia, z uwzględnieniem powstania na Zamojszczyźnie;</p> <p>4) wyjaśnia przyczyny i rozmiary znaczenie konfliktu polsko-ukraińskiego, w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej;</p> <p>5) charakteryzuje różne postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki okupantów, oraz wymienia przykłady heroizmu Polaków, w tym Witolda Pileckiego i Maksymiliana Marii Kolbego; podaje przykłady kolaboracji z Niemcami i Sowietami;</p> <p>6) charakteryzuje sytuację i postawy dzieci i młodzieży pod okupacją niemiecką i sowiecką oraz wskazuje przykłady patriotycznych postaw młodzieży (np. udział w konspiracyjnym harcerstwie);</p> <p>7) omawia sposoby upamiętnienia zbrodni obu okupantów oraz heroizm Polaków na przykładzie:</p> <p>a) Muzeum Powstania Warszawskiego, b) Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, c) Polskiego Cmentarza Wojennego w Katyniu.</p>	<p>3) porównuje oraz ocenia założenia i metody polityki III Rzeszy Niemieckiej i Związku Sowieckiego w okupowanej Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem eksterminacji polskich elit, grabieży polskich dzieł sztuki oraz eksploatacji gospodarczej ziem polskich (zabór własności, praca przymusowa).</p>
<p>XLIX. Niemiecka polityka eksterminacji. Uczeń</p>	
<p>1) przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji całych narodów oraz „istot niegodnych życia” (eutanazja) prowadzonej Żydów oraz innych grup etnicznych i społecznych przez Niemcy hitlerowskie;</p> <p>2) charakteryzuje etapy eksterminacji Żydów (dyskryminacja, stygmatyzacja, izolacja, zagłada);</p> <p>3) rozpoznaje główne miejsca eksterminacji Żydów polskich i europejskich oraz innych grup etnicznych i społecznych na terenie Polski i Europy Środkowo-Wschodniej (w tym: Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Sobibór i Babi Jar);</p> <p>4) opisuje postawy ludności żydowskiej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem powstania w getcie warszawskim;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) rozróżnia terminologię stosowaną w nauce na określenie niemieckiej polityki eksterminacyjnej w okresie II wojny światowej (m.in. Holokaust, Szoa, Porajmos);</p> <p>1) wyjaśnia religijne, kulturowe i polityczne korzenie rasizmu i antysemityzmu oraz ich związek z hasłami naukowości, nowoczesności i postępu;</p> <p>3) przedstawia rasistowską i antysemicką politykę Niemiec hitlerowskich przed II wojną światową;</p> <p>2) przedstawia i omawia działania rządu Rzeczypospolitej Polskiej wobec tragedii Zagłady, z uwzględnieniem misji Jana Karskiego i roli „Żegoty”.</p>

<p>3) opisuje położenie ludności żydowskiej oraz formy oporu, na przykładzie powstania w getcie warszawskim;</p> <p>4) charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem Sprawiedliwych, na przykładzie Ireny Sendlerowej, s. Matyldy Getter, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów</p>	
<p>L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń</p>	
<p>1) omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie;</p> <p>2) ocenia znaczenie układu Sikorski–Majski dla obywateli polskich znajdujących się pod okupacją sowiecką;</p> <p>3) przedstawia przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej, w tym: bitwę o Narvik, bitwę o Anglię, bitwę pod Tobrukiem, bitwę o Monte Cassino, bitwę pod Falaise, bitwę o Arnhem, bitwę o Kołobrzeg, bitwę o Bredę i zdobycie Berlina;</p> <p>4) analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej;</p> <p>5) charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego;</p> <p>6) charakteryzuje polityczną i militarną działalność Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich; wskazuje różne formy oporu wobec okupantów;</p> <p>7) omawia uwarunkowania i cele akcji „Burza”;</p> <p>8) charakteryzuje powstanie warszawskie (uwarunkowania polityczne, przebieg walk charakter przebiegu walk, położenie ludności cywilnej, ludobójstwo na Woli, następstwa powstania, postawę aliantów zachodnich i Związku Sowieckiego).</p> <p>9) zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w okresie II wojny światowej z wydarzeniami w Europie i na świecie.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej, w tym: Władysława Sikorskiego, Stefana Grota Roweckiego, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka, Kazimierza Sosnkowskiego i Leopolda Okulickiego;</p> <p>1) opisuje położenie rządu Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej;</p> <p>2) charakteryzuje losy armii gen. Władysława Andersa;</p> <p>3) sytuuje w czasie i przestrzeni charakteryzuje działania polskich formacji wojskowych na różnych frontach II wojny światowej.</p> <p>5) opisuje walki na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, w tym o Lwów i Wilno;</p> <p>6) ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej;</p> <p>7) przedstawia różne oceny historyków na temat powstania warszawskiego i ich uzasadnienia;</p> <p>8) dostrzega tragizm losów twórców zaangażowanych w niepodległościową konspirację, w tym: Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Gajcego i Zygmunta Rumla;</p> <p>9) opisuje zniszczenia i ograbienie Warszawy przez Niemców dokonane od września 1939 roku do stycznia 1945 roku (m.in. Zamek Królewski, Pałac Saski, archiwa, biblioteki, muzea, majątek prywatny).</p>
<p>LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń</p>	
<p>1) charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) charakteryzuje skutki II wojny światowej, w tym zagadnienia związane z osądzeniem ludobójstwa (aliancki sąd w Norymberdze, bezkarność zbrodniarzy</p>

<p>2) wyjaśnia genezę zimnej wojny i wskazuje najpoważniejsze punkty zapalne w pierwszej jej fazie (wojna w Korei, problem niemiecki);</p> <p>3) wyjaśnia genezę NATO i Układu Warszawskiego;</p> <p>4) omawia proces sowyetyzacji państw Europy Środkowo-Wschodniej i opór wobec komunizmu (Berlin – 1953 r., Węgry – 1956 r., Czechosłowacja – 1968 r.);</p> <p>5) charakteryzuje skutki przejęcia władzy w Chinach przez komunistów</p>	<p>przed sądami niemieckimi po 1949 roku), z użyciem broni atomowej oraz ze współlistnieniem państw demokratycznych z państwami totalitarnymi;</p> <p>1) charakteryzuje zagadnienia związane z osądzeniem zbrodni wojennych popełnionych podczas II wojny światowej;</p> <p>2) wyjaśnia cele i strukturę Organizacji Narodów Zjednoczonych, ocenia działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych w powojennym świecie;</p> <p>3) wyjaśnia okoliczności utworzenia państwa Izrael i genezę konfliktu arabsko-izraelskiego;</p> <p>4) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej; charakteryzuje system maoistowski;</p> <p>5) przedstawia przemiany kulturowe i cywilizacyjne na świecie w latach zimnej wojny.</p>
<p>LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia genezę i skutki procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym: wojny w Wietnamie, kryzysu kubańskiego oraz wojny w Afganistanie;</p> <p>3) wyjaśnia charakter konfliktów na Bliskim Wschodzie, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu arabsko-izraelskiego;</p> <p>4) charakteryzuje genezę i etapy integracji europejskiej.</p> <p>5) charakteryzuje skutki przejęcia władzy w Chinach przez komunistów (największe ludobójstwo po 1945 roku – polityka Wielkiego Skoku).</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) opisuje przebieg i specyfikę konfliktów w Wietnamie oraz wojen arabsko-izraelskich i ocenia ich skutki;</p> <p>1) charakteryzuje tzw. rok Afryki;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny i uwarunkowania rozwoju terroryzmu w Europie i na świecie.</p>
<p>LIII. Przemiany cywilizacyjne na świecie. Uczeń:</p>	
<p>1) analizuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej;</p> <p>2) charakteryzuje kulturowe tło i długofalowe konsekwencje rewolucji 1968 roku.</p> <p>2) charakteryzuje tło kulturowe oraz konsekwencje rewolty studenckiej i rewolucji seksualnej przełomu lat 60. i 70.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) dostrzega problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa;</p> <p>1) charakteryzuje najważniejsze współczesne zagrożenia cywilizacyjne;</p> <p>2) wyjaśnia rolę religii we współczesnym świecie, w tym znaczenie Soboru Watykańskiego II oraz tzw. reform posoborowych dla działalności Kościoła katolickiego w świecie i idei ekumenizmu;</p> <p>4) wyjaśnia zjawisko rozwoju radykalnego islamizmu;</p>

	<p>3) wyjaśnia przyczyny wzrostu znaczenia islamu we współczesnym świecie, z uwzględnieniem rozwoju ruchów fundamentalistycznych;</p> <p>4) charakteryzuje rolę kultury masowej i sportu we współczesnym świecie.</p>
LIV. Świat na przełomie tysiącleci. Uczeń:	
<p>1) charakteryzuje przemiany społeczno- -polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 1989–1991 („jesień narodów”, zjednoczenie Niemiec, rozpad ZSRS i powstanie niepodległej Ukrainy, Białorusi oraz państw bałtyckich);</p> <p>2) charakteryzuje procesy integracyjne (Unii Europejskiej) oraz dezintegracyjne (rozpad Jugosławii i Czechosłowacji) w Europie.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) porównuje proces obalania komunizmu w krajach Europy Środkowo-Wschodniej i transformacji ustrojowej tych państw;</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny rosnącego znaczenia Chin w świecie współczesnym;</p> <p>3) charakteryzuje nowe zagrożenia dla ładu międzynarodowego.</p>
LV. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Uczeń:	
<p>1) opisuje straty demograficzne, terytorialne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej (ze szczególnym uwzględnieniem wymuszonych migracji milionów Polaków oraz dalekosiężnych skutków eksterminacji znacznej części polskich elit);</p> <p>2) charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów oraz formy zniewalania Polaków przez reżim komunistyczny (terror fizyczny, propaganda, cenzura);</p> <p>3) omawia przejawy oporu społecznego wobec komunizmu („żołnierze niezłomni” – w tym: rtm. Witold Pilecki, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”, płk Łukasz Ciepliński, a także rola Kościoła katolickiego, znaczenie emigracji), w tym działalność opozycji legalnej oraz podziemia antykomunistycznego;</p> <p>4) charakteryzuje okres odbudowy oraz ocenia projekt i realizację reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu oraz handlu.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) ocenia następstwa społeczno-gospodarcze zmiany granic państwa polskiego;</p> <p>2) omawia sytuację polskiej emigracji politycznej i działalność rządu Rzeczypospolitej na uchodźstwie.</p>
LVI. Stalinizm w Polsce i jego erozja. Uczeń	
<p>1) charakteryzuje proces sowietyzacji na przykładzie terroru stalinowskiego, nowego ustroju państwa (konstytucja z 1952 roku), kolektywizacji i „bitwy o handel” oraz socrealizmu w kulturze płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej;</p> <p>2) charakteryzuje terror stalinowski;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) wyjaśnia założenia propagandy komunistycznej i charakteryzuje cechy sztuki socrealizmu;</p> <p>2) wyjaśnia rolę Radia Wolna Europa wobec propagandy komunistycznej;</p> <p>2) ocenia efekty społeczne i gospodarcze planu sześcioletniego;</p> <p>3) charakteryzuje przejawy odwilży popaździernikowej.</p>

<p>2) opisuje formy i konsekwencje prześladowania Kościoła katolickiego (z uwzględnieniem szkodliwych reperkusji dla integracji Ziemi Zachodnich i Północnych);</p> <p>3) opisuje relacje państwo – Kościół w okresie stalinizmu;</p> <p>4) wyjaśnia przyczyny, postulaty (nie tylko socjalne) i następstwa poznańskiego Czerwca oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.</p>	
<p>LVII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:</p>	
<p>1) charakteryzuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i stopień uzależnienia od ZSRS; opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej;</p> <p>2) opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej;</p> <p>3) wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976;</p> <p>4) wyjaśnia społeczno-polityczną rolę Kościoła katolickiego, ze szczególnym z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego i jego programu duszpasterskiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne) oraz papieża Jana Pawła II i jego wpływu na przemiany w Polsce;</p> <p>5) charakteryzuje i ocenia działalność opozycji politycznej i niezależnego ruchu wydawniczego w latach 1976–1980;</p> <p>5) ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;</p> <p>6) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 r.;</p> <p>7) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno- polityczne w Polsce i w Europie.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) opisuje postawy społeczne wobec władzy komunistycznej (od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę);</p> <p>2) rozpoznaje przedstawia najważniejsze postacie „Solidarności” (z perspektywy ogólnopolskiej i lokalnej).</p> <p>3) charakteryzuje osiągnięcia polskich twórców kultury (również na emigracji), ludzi nauki i sportowców w latach 60. i 70.</p>
<p>LVIII. Dekada 1981–1989. Uczeń:</p>	
<p>1) wyjaśnia przyczyny i skutki wprowadzenia stanu wojennego oraz formy oporu społecznego (ze szczególnym uwzględnieniem Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek”, „Solidarności Walczącej”, bł. ks. Jerzego Popiełuszki);</p> <p>2) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia okrągłego stołu, opisuje i ocenia jego skutki;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1) ocenia międzynarodową reakcję na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce;</p> <p>2) opisuje i ocenia politykę władz PRL względem Kościoła w latach 80.;</p> <p>3) opisuje wpływ Kościoła katolickiego na rozwój i przetrwanie po 13 grudnia 1981 roku oporu Polaków wobec komunizmu;</p>

<p>3) rozpoznaje największe powojenne polskie osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki, 4) z uwzględnieniem twórczości emigracyjnej</p>	<p>2) opisuje relacje państwo – Kościół w latach 80., z uwzględnieniem postaci ks. Jerzego Popiełuszki; 3) opisuje znaczenie Kościoła katolickiego dla samoorganizacji Polaków po grudnia 1981 r.; 4) charakteryzuje realia życia codziennego w PRL lat 80.</p>
<p>LIX. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku. Uczeń</p>	
<p>1) przedstawia proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskiwania suwerenności przez Polskę; 1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania; 3) wyjaśnia kontrowersje wokół problemu dekomunizacji i lustracji, porównuje rozwiązanie tych kwestii u naszych sąsiadów (Czechosłowacja, Niemcy); 2) ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej; 3) charakteryzuje i ocenia polską politykę zagraniczną, w tym przystąpienie Polski do NATO i do Unii Europejskiej, współpracę regionalną na przykładzie Grupy Wyszehradzkiej (V4) oraz relacji Polski z Ukrainą i państwami bałtyckimi; 6) ocenia znaczenie i skutki katastrofy smoleńskiej 10 kwietnia 2010 roku dla państwa polskiego; 4) charakteryzuje główne przemiany kulturowe, polityczne, społeczne i gospodarcze w Polsce w drugiej dekadzie XXI w., ze szczególnym uwzględnieniem: kryzysu demograficznego, kwestii zachowania tożsamości kulturowej, zmian zachodzących w Unii Europejskiej, transformacji energetycznej, dyskusji nad zmianami klimatycznymi</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1) wyjaśnia kontrowersje wokół problemu dekomunizacji i lustracji; 2) charakteryzuje przemiany społeczno- -polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.; 3) charakteryzuje polityczne spory o kształt wolnej Polski; 4) ocenia społeczne koszty transformacji; 5) 5) charakteryzuje stosunki Polski z państwami sąsiednimi.</p>

dr Katarzyna Rembacka
nauczycielka konsultantka ds. edukacji społecznej, historycznej i regionalnej

Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli
ul. Gen. J. Sowińskiego 68, 70-236 Szczecin

pokój nr 214 (II piętro)

tel. 91 435 06 66

e-mail: krembacka@zcdn.edu.pl

konsultacje online na [platformie e-learningowej](#): czwartki, godz. 15.00–16.00